

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра банківської справи

Допущено до захисту

завідувач кафедри_

Л.В. Жердецька

“ ” _

2020 року

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня бакалавра
зі спеціальності «Фінанси та кредит»
за спеціалізацією «Банківська справа»
на тему:
«Оцінка кредитного ризику банку»

Виконав: студент 4 курсу, групи 1
факультет фінансів та банківської справи
по спеціальності «Фінанси та кредит»
МЕЛЬНИК Д.В.
Керівник: к.е.н., доцент
СЕРГЄЄВА О.С.

ОДЕСА – 2020

АНОТАЦІЯ

Мельника Д.В. «Оцінка кредитного ризику банку»

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавра зі спеціальності «Фінанси та кредит» – Одеський національний економічний університет. – Одеса, 2020.

У роботі розглядаються сучасні проблеми мінімізації кредитного ризику у діяльності вітчизняних банків; доведено вплив кредитного ризику на значну зміну прибутковості від кредитних операцій; визначені аналітичні підходи до вирішення проблем сучасного стану кредитних портфелів державних банків.

На основі проведеного аналізу впливу кредитного ризику на діяльність банків, зроблені висновки щодо теоретичних та методичних положень, які можуть бути використані як пропозиції щодо збільшення прибутковості банків з урахуванням міжнародного досвіду.

Під час дослідження використовувалися наступні загальнонаукові методи: узагальнення та систематизація; порівняння; системного аналізу та методи оцінки впливу інфляції.

Ключові слова: банк, кредитний ризик, кредитні портфелі, процентна ставка за кредитними операціями, резервування кредитів, фінансові результати, прибутковість.

ANNOTATION

Melnyk D. “Credit risk assessment of the bank”

Qualification work for a bachelor's degree in Finance and Credit – Odesa National Economic University. – Odesa, 2020.

The work considers the modern problems of credit risk minimization in the activities of domestic banks; proved the impact of credit risk on the significant change in the profitability of credit operations; identified analytical approaches of solving the problems of the current state of loan portfolios of state banks.

Based on the analysis of the impact of credit risk on the activities of banks, conclusions are made on the theoretical and methodological provisions that can be used as proposals to increase the profitability of banks while taking into account the international experience.

During the research, the following general scientific methods were used: generalization and systematization; comparisons; system analysis and methods of assessing the influence of inflation.

Keywords: bank, credit risk, loan portfolios, interest rate on credit operations, loan provisioning, financial results, profitability.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНЕ ОБГРУНТУВАННЯ СУТНОСТІ ТА ОЦІНКИ КРЕДИТНОГО РИЗИКУ.....	7
1.1. Сутність та класифікація кредитного ризику.....	7
1.2. Нормативно-законодавча база України щодо організації діяльності банків по мінімізації кредитного ризику	16
Висновки до розділу 1.....	22
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ КРЕДИТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ УКРАЇНИ.....	24
2.1. Оцінка кредитної діяльності банків України.....	24
2.2. Оцінка кредитної діяльності ПАТ АБ «УКРГАЗБАНК»	31
2.3. Оцінка якості управління кредитним ризиком ПАТ АБ «Укргазбанк».....	41
Висновки до розділу 2.....	51
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ЗНИЖЕННЯ КРЕДИТНОГО РИЗИКУ В БАНКАХ УКРАЇНИ.....	53
3.1. Діяльність банків щодо зниження кредитного ризику в міжнародному просторі	53
3.2. Пропозиції щодо організації роботи банку з проблемною заборгованістю	60
Висновки до розділу 3.....	66
ВИСНОВКИ.....	68
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	71
ДОДАТКИ.....	78

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. У сучасних умовах проблема управління кредитними ризиками банків посідає провідне місце у теорії та практиці реалізації стратегії вітчизняної грошово-кредитної політики, оскільки показники, соціально-економічні наслідки кредитного ризику відіграють значну роль в оцінці економічного стану держави.

Особливої уваги заслуговують питання, які пов'язані з дослідженням впливу ризику на банківську діяльність, а також урахування проблемної заборгованості при ціноутворенні банківських продуктів та послуг.

Даній темі приділяють значну увагу науковці і практики банківської галузі. Великий внесок у дослідженні визначення “кредитного ризику” та його вплив на кредитні операції банків виступили наступні вітчизняні науковці: В. В. Вітлінський, О. В. Пернарівський, О. В. Дзюблюк, О. В. Голуб, В. В. Бушуєва, А. М. Герасимович, А. М. Бандурко, В. В. Глущенко, Г. Марковіц, Л. В. Кузнєцова, В. В. Коваленко, Л. В. Жердецька. Більшість економічних праць зорієнтована на дослідженні загальних понять щодо кредитного ризику, як економічного явища та наслідків його впливу на банківський сектор країни. Водночас подальшого детального аналізу потребує комплексне дослідження впливу кредитного ризику на діяльність банків в сучасних умовах, розгляд методів оцінення кредитного ризику та їх досконалість з метою виявлення найбільш суттєвих проблем і визначення конкретних напрямів та пропозицій щодо ефективної організації та управління ризиком для досягнення сприятливого прибутку банків.

Метою кваліфікаційної роботи на здобуття освітнього ступеня бакалавра є обґрунтування теоретичних та методичних положень впливу

кредитного ризику на діяльність банків та розробка практичних рекомендацій щодо мінімізації його впливу на прибуток банків.

Для реалізації поставленої мети є необхідність вирішення в роботі таких завдань:

- розглянути сутність та класифікацію кредитного ризику;
- визначити нормативно-законодавчу базу України щодо організації діяльності банків по зниженню кредитного ризику;
- провести оцінку кредитної діяльності банків України з урахуванням кредитного ризику;
- оцінити діяльність ПАТ АБ «Укргазбанк» на ринку кредитних операцій з урахуванням можливих витрат;
- дослідити вплив кредитного ризику на фінансові результати ПАТ «Укргазбанк»;
- оцінити якість управління кредитним ризиком в ПАТ АБ «Укргазбанк»;
- надати рекомендації щодо досягнення сприятливої мінімізації рівня кредитного ризику та регулювання інфляційного впливу на кредитні операції банків України.

Об'єктом дослідження є система захисту від кредитного ризику, як економічного явища та його вплив на операції банків.

Предметом дослідження є теоретично-методичні засади та прикладні проблеми щодо оцінки діяльності банківської системи України з урахуванням кредитного ризику.

Методи дослідження. Для вивчення проблем щодо впливу кредитного ризику на діяльність банків України у процесі написання кваліфікаційної роботи автором використовувались наступні методи: загальнонаукові методи, а саме теоретичного узагальнення та синтезу, логічного аналізу, статистичні методи, методи фінансового аналізу, методи порівняння та спостереження.

Інформаційною базою дослідження виступають закони України, інші нормативно-правові акти центральних органів влади, зокрема, положення та інструкції НБУ, монографічні дослідження та наукові публікації економістів.

Джерела інформації для аналітичних розрахунків обмежуються офіційними даними НБУ та інформацією, котра розміщена на офіційних сайтах зазначених установ.

Практична цінність висновків і рекомендацій полягає у тому, що робочий матеріал може бути використаний для об'єктивної оцінки кредитного ризику на операції банків, його регулювання за допомогою законодавства для усунення проблем в кредитній діяльності банків України.

Апробація результатів дослідження. По темі кваліфікаційної роботи була прийнята участь у VII Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Актуальні проблеми менеджменту, фінансів та публічного управління в сучасних глобалізаційних процесах» за результатами якої опубліковані тези «Структуризація ризиків та механізм їх впливу на формування грошових потоків банків».

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі на здобуття освітнього ступеня бакалавра наведено теоретичне узагальнення і вирішення завдань, які полягають у визначенні теоретико-методичних засад та розробка практичних рекомендацій щодо мінімізації рівня кредитного ризику на прибутковість банків України.

За результатами виконаної кваліфікаційної роботи зроблено такі висновки:

1. На основі аналізу теоретичних напрацювань вітчизняних вчених розглянуто сутність поняття «кредитний ризик», його класифікація та вплив на операції банків, а також рекомендації міжнародних фінансових організацій та Базельського комітету.

2. Визначено нормативно-правову базу, яка встановлює контроль для оцінки кредитного ризику з метою визначення реального обсягу втрат та забезпечення заходів щодо їх зниження.

3. Проведено оцінку кредитної діяльності державних банків України з урахуванням розгляду динаміки та структури кредитного портфелю. Дослідження дало змогу стверджувати, що зростання кредитів призводить до збільшення резервів за кредитними операціями банків за рахунок зменшення активів. Було визначено, що обсяг кредитного портфеля банків збільшується, але реальна його величина скорочується, що в свою чергу призводить до зниження дохідності кредитних операцій банків та зростання рівня кредитного ризику, бо значна частка активів акумулюється у вигляді резервів на покриття збитків.

4. Надана оцінка діяльності ПАТ «Укргазбанк» на ринку кредитних операцій з урахуванням аналізу динаміки та структури основних показників. Банк проводить активну політику щодо розміщення фінансових ресурсів, оскільки частка коштів суб'єктів господарювання в чистих активах

коливається на рівні 57-68%. Аналіз динаміки кредитного портфелю дав змогу визначити, що відбувається збільшення масштабів кредитної діяльності банку. Можна зробити висновок, що банк постійно розвиває основні напрямки залучення фінансових ресурсів та стає більш орієнтованим на розвиток малого та середнього бізнесів, і він має достатньо резервів для покриття можливих збитків за кредитними операціями.

5. Надана оцінка якості управління кредитним ризиком, яка значно впливає на фінансовий результат та ринкову позицію ПАТ «Укргазбанк». Була розглянута методика оцінки кредитоспроможності позичальників і визначені основні шляхи для приведення її до вимог НБУ.

6. Проаналізовано вплив кредитного ризику на прибутковість банків в міжнародному просторі з урахуванням як зовнішніх, так і внутрішніх факторів протягом терміну дії фінансової угоди, з метою визначення реального обсягу втрат та забезпечення заходів щодо їх зниження. Мінімізація кредитного ризику необхідна для підвищення конкурентоспроможності України на світовому ринку кредитних послуг. Зарубіжні банки враховують той факт, що започаткований бізнес на перших порах має незначні прибутки, тому вони йдуть на зниження першого внеску інколи навіть до 0%, нерідко одночасно піднімаючи процентну ставку за кредит. Як показує зарубіжний досвід, функціонування компаній з управління проблемними активами можливо не тільки за рахунок державних коштів, але й зі залученням приватних коштів. Враховуючи значний обсяг проблемних активів у банківських кредитних портфелях, які складно або не можливо реалізувати, реструктуризація є одним із найоптимальніших способів зниження рівня простроченої заборгованості.

Так, наприклад, серед основних методів реструктуризації в Аргентині використовують викуп проблемних кредитів, зниження процентних ставок, конвертацію валютних кредитів; у Мексиці – викуп проблемних кредитів, пролонгацію термінів позичок, зменшення основної суми кредиту; в США –

зниження процентних ставок, пролонгацію термінів позичок, зменшення основної суми кредиту тощо.

7. Надано рекомендації щодо організації роботи банків України з проблемною заборгованістю за допомогою створення системи взаємовідносин банків з їх боржниками у процедурі повернення проблемної кредитної заборгованості, яка буде складатися з організаційного, структурного та технологічного блоків.

Список використаних джерел

1. Ляховский В. С. Справочник по управлению рисками банковской деятельности / Ляховский В. С., Коробейников Д. В., Серебряков П. А. – М. : Гелиос АРВ, 2006. – 575 с.
2. Квасницька Р. С. Управління ризиками як елемент забезпечення фінансової стійкості комерційного банку / Р. С. Квасницька, І. В. Хаврус // Наукова бібліотека ім. І.В. Вернадського [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua>.
3. Бандурка А. М. Деньги и кредит: учебн. пособ. / А. М. Бандурка, В.В. Глущенко – Харьков: Изд-во Ун-та внутр. дел, 2004. – 480 с.
4. Здражевский В. О. Минимизация рисков: основные принципы построения эффективной системы управления финансовой мощности в банке / В. О. Здражевский // Аналитический банковский журнал. – 2002.– № 4 (83). – С. 11–21.
5. Демчик І. Управління кредитним ризиком / І. Демчик // Банківський менеджмент. – 2008. – №8. – С. 5-9.
6. Хенін Ван Грюнинг, Соня Брайович-Братанович. Управління кредитними ризиками / Хенін Ван Грюнинг, Соня Брайович-Братанович // Банківський менеджмент. – 2008. – №5. – С.22-26.
7. Энциклопедия финансового риск-менеджмента [Текст] // изд. 2-е, перераб. и доп. – М.: Альпина Бизнес Букс, 2006. – 878 с.
8. Вітлінський В. В. Концепція стратегії кредитного ризику [Текст] // Банківська справа. – 2000. - № 1. – С. 13-17.
9. Ковальов О. П. Класифікація банківських ризиків. Фактори, що впливають на кредитні ризики, і підходи до їх класифікації [Текст] // Формування ринкових відносин в Україні. – 2006. - №2. – С. 455.

10. Васюренко О.В. Банківський нагляд: підручник / О.В. Васюренко, О.М. Сидоренко. — К., 2011. — С. 459.
11. Квасницька Р. С. Управління кредитними ризиками в банківській системі / Р. С. Квасницька, Н. В. Кунда // Вісник Хмельницького національного університету. — 2011. — № 6, Т. 2. — С. 188.
12. Бобиль В. Сучасний ризик-менеджмент у банківській діяльності: теоретичний аспект / В. Бобиль // Вісник Національного банку України. — 2008. — №11. — С. 128.
13. Терещенко, О. Дискримінантна модель інтегральної оцінки фінансового стану підприємства / О. О. Терещенко // Економіка України. — 2003. — № 8 — С. 38-44.
14. Про затвердження Положення про порядок формування та використання банками України резервів для відшкодування можливих втрат за активними банківськими операціями [Електронний ресурс]: постанова №23 від 25.01.2012. НБУ. — Режим доступу до ресурсу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0231-12>.
15. Конституція України № 254к/96-ВР від 28.06.1996 [Електронний ресурс] / Верховна рада України. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
16. Закон України «Про Національний банк України» № 679-XIV від 20.05.1999 [Електронний ресурс] / Верховна рада України. — Режим доступу: <https://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=679-14>.
17. Закон України «Про банки і банківську діяльність» № 2121-III від 07.12.2000 [Електронний ресурс] / Верховна рада України. — Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2121-14/page>.
18. Про затвердження Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями. Постанова Правління Національного банку України від 30.06.2016 № 351 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://bank.gov.ua>.

19. Про затвердження Положення про організацію системи внутрішнього контролю в банках України та банківських групах. Постанова Правління Національного банку України від 02.07.2019 № 88 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0088500-19>.
20. Про затвердження Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні. Постанова Правління Національного банку України від 28.08.2001 № 368 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0841-01>.
21. Про затвердження Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями. Постанова Правління Національного банку України від 30.06.2016 № 351 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0351500-16>.
22. Офіційний сайт рейтингового агентства Standart&Poors. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://www.standardandpoors.com/en_US/web/guest/home.
23. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://bank.gov.ua/ua/statistic>.
24. Денисенко М. П. Гроші та кредит у банківській справі: навчальний посібник / М. П. Денисенко. – К.: Алеута, – 2014. – 478 с.
25. Про затвердження Положення про порядок формування та використання банками України резервів для відшкодування можливих втрат за активними банківськими операціями. Постанова Правління Національного банку України від 25.01.2012 № 23 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0231-12>.
26. Офіційний сайт Державної служби статистики України. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

27. Фінансова гнучкість прийняття рішень в інвестиційній діяльності банків: Монографія / М.О. Кужелєв, М.О. Житар. – Київ: Видавництво «Центр учбової літератури» Київ-Бидгощ, 2016. – 176 с.
28. Корпоративні відносини в банківському секторі: фінансові механізми та маркетингові стратегії / М.О. Кужелєв, І.Г. Брітченко, П.П. Гаврилко. - РівнеНовий Сонч : Волин. обереги, 2016. – 228 с.
29. Офіційний сайт ПАТ “Укргазбанк”. - [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.ukrgasbank.com/>.
30. Сайт рейтингово агентства “ІВІ-Рейтинг” - [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://ibi.com.ua/>.
31. Річна фінансова звітність Публічного акціонерного товариства Акціонерний банк «Укргазбанк» станом на кінець дня 31 грудня 2017 року. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.ukrgasbank.com/about/fin_results/
32. Річна фінансова звітність Публічного акціонерного товариства Акціонерний банк «Укргазбанк» станом на кінець дня 31 грудня 2018 року. [Електронний ресурс]. Режим доступу:http://www.ukrgasbank.com/about/fin_results/.
33. Річна фінансова звітність Публічного акціонерного товариства Акціонерний банк «Укргазбанк» станом на кінець дня 31 грудня 2019 року. [Електронний ресурс]. Режим доступу:http://www.ukrgasbank.com/about/fin_results/.
34. Конспект лекцій з дисципліни «Аналіз банківської діяльності» для студентів 4 курсу спеціальності «Банківська справа». / Укл. Л.В. Жердецька. – Одеса: ОДЕУ, ротапринт, 2010 р. – 90 с.
35. «Про затвердження інструкції про порядок складання та оприлюднення фінансової звітності банків України» [Електронний ресурс]: положення затверджено постановою Правління Національного банку України від 27.12.2007 р. № 480. - Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>.

36. Голуб Г. Г., Хміль Л. М. Досвід зарубіжних країн в управлінні кредитними операціями банків. Вісник Університету банківської справи Національного банку України. 2013. № 2(17). С. 167-170.
37. Прийдун Л. Оцінка зарубіжного досвіду мінімізації рівня проблемної заборгованості у кредитних операціях банків Українська наука: минуле, сучасне, майбутнє. 2011. № 16. С. 201 – 209.
38. Основні напрямки розширення операцій банків з кредитнорозрахункового обслуговування клієнтів в умовах кризових явищ в економіці. Галицький економічний вісник. 2010. № 26(1). С. 127 – 135.
39. Сабліна Н. В., Кривеженко В. В. Аналіз вітчизняного та зарубіжного досвіду здійснення кредитних операцій банку. БізнесІнформ. 2012. № 7. С. 136-138.
40. Білошапка В. С. Створення та основи діяльності агентства з управління «токсичними» активами. Глобальні та національні проблеми економіки. 2016. Вип. 11. С. 659-663.
41. Петрушко Я. Р. Зарубіжний досвід кредитної діяльності банків: безпека та уроки Україні // Перспективні напрямки розвитку економіки, обліку, менеджменту та права: теорія і практика: матеріали міжнар. наук.практ. конф. Полтава, 25 червня 2018. С. 51–53.
42. Афанасьєва О. Б. Зарубіжний досвід антикризового управління в банках. [Електроний ресурс]. Режим доступу: http://www.essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/54220/5/Afanasieva_Antykryzove_upravlinnia.pdf.
43. Брус С. І., Бублик Є. О. Зменшення обсягів проблемних кредитів в Україні в умовах обмеженого інструментарію. Фінанси України. 2017. № 7. С. 76-90.
44. Герасименко Р. А. Снижение проблемной ссудной задолженности как условие выхода банковской системы Украины из кризиса. Фінансовокредитна діяльність: проблеми теорії та практики: збірник

- наукових праць Харківського інституту банківської справи
Університету банківської справи НБУ. 2009. Випуск 2(7). С. 14–23.
45. Офіційний сайт компанії з управління активами (КУА) - [Електроний ресурс]. Режим доступу: <https://kua-olimp.com.ua/>.
 46. Тищенко О. І. Механізми управління проблемними активами банків. Управління проектами та розвиток виробництва. 2017. № 1(61). С. 52-61.
 47. Новіков В., Крилова В., Ніконова М. Практика роботи з проблемними активами банків: світовий досвід і реалії України. Вісник НБУ. 2013. № 4. С. 15-21.
 48. Зубок М. І. Безпека банківської діяльності: підручник / М. І. Зубок, С. М. Яременко. - К.: КНЕУ, 2012. - 423 с.
 49. Попович В. М. Управление кредитными рисками заемщика, кредитора, страховщика: учеб.-практ. пособ. / В. М. Попович, А. М. Степаненко. - К.: ракові джерела, 1996. - 259 с.
 50. Дибя М. І. Тимчасова адміністрація та ліквідація банків: навч. посібник / Дибя М. І., Раєвський К.С., Зубок М. І. - К.: КНЕУ, 2008. - 192 с.
 51. Ковальчук А. Т. Банківський кредит: правові засоби повернення / А. Т. Ковальчук. – К.: Знання 2001. – 150 с.
 52. Тарануха І. Ю. Удосконалення організації роботи банку з управління проблемною заборгованістю за кредитними операціями / І. Ю.Тарануха // Теоретичні та практичні питання економіки. – КНУ ім. Т. Шевченка, 2013. – вип. 28, т. 1. –384-392 с.
 53. Яременко С. М. Забезпечення економічної безпеки діяльності банків: дис... канд. економ, наук: 08.00.08. / Яременко Світлана Миколаївна. - К.,2010. - 247 с.
 - 54.Зверяков М.І., Коваленко В.В. Формування системи індикаторів фінансової стійкості банківської системи / Фінанси України. – 2012. – № 4. – С. 3–12.
 55. Крuxмаль О. В. Регулювання проблемних кредитів в банках України:

- теоретичні та методичні аспекти / О. В. Крухмаль// Вісник ОНУ ім. І. І. Мечнікова. – Одеса.: ОНУ, 2013. – т.18. Вип. 2. - 100-106 с.
56. Неплатник у законі. Або чому вигідно не платити по кредиту / [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://transkarpatia.net>.
 57. Бондарь А. П. Секьюритизация ипотечных кредитов как метод повышения ликвидности банка. / А. П. Бондарь, С. С. Мельник // [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://repository.crimea.edu>.
 58. Бектурсунова М. У. Метод секьюритизации и его механизм развития в Казахстане. / [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.rusnauka.com>.
 59. Сергеева О.С. Регулювання грошових потоків банківської установи інструментами ризик-менеджменту / О.С. Сергеева // Науковий фаховий журнал «Економічний форум» Луцький Національний технічний університет. – 2013. – № 4. – С.228-232.
 60. Сергеева О.С. Структуризація чинників, що впливають на динамічність грошових потоків банку/ О.С. Сергеева // Науковий вісник Херсонського державного університету. – Херсон, 2014. – Випуск 7 частина 5 – С.75 – 77.
 61. Державне регулювання та нагляд банківської діяльності: методологія та практика: монографія / за ред. проф. Коваленко В. В. – Одеса: Атлант, 2013. – С.135 – 153, 403 – 410.
 61. Вплив глобалізації на розвиток банківської системи України: монографія / за ред. Л. В. Кузнєцової. – Одеса: Атлант, 2011. – 655 с.
 62. Діяльність банків у забезпеченні сталого розвитку фінансового ринку України: монографія // за ред. проф. Коваленко В. В. – Одеса: Атлант, 2014. - С.9 – 20.